

RĂSPUNDEREA PENTRU MALPRACTIS ÎN CONTEXTUL NOULUI COD CIVIL

Adina-Roxana Bulcu

Abstract

Adopting a set of laws to cover medical malpractice has become a necessity in our country, especially following the European Union adhesion. Malpractice is described as representing an inappropriate sort of behaviour according to standards of competence and knowledge which are unanimously accepted by the people who have a certain type of profession. This is based on lack of care and illiteracy, resulting in improper health care with serious consequences on the patient.

Even more so, breaking a deontological rule without hurting the patient can trigger disciplinary responsibility of the doctor, but in the case in which culpable behaviour of the doctor results in damaging the patient's health, there is tort liability for malpractice, known in the Romanian legislation as "medical liability".

We can observe that, at least theoretically, our legal system has a well-shaped set of laws which can be applied to identifying and punishing the cases of malpractice. There is a continuous concern for harmonising the legislation and for simplifying the procedures a patient has to go through when claiming a case of malpractice, the only way in which the existing laws can get to be entirely understood, accepted and applied would be finding a favorable solution to an increasing number of cases of medical malpractice in our country.

Keywords: *medical malpractice, lack of care and illiteracy, tort liability for malpractice, disciplinary responsibility, „medical liability”*

În țara noastră, în special după aderarea la Uniunea Europeană, a devenit obligatorie adoptarea unei legislații care să reglementeze amănunțit malpraxisul medical, descris în practica de specialitate ca reprezentând un comportament inadecvat, inferior unor standarde de competență și de cunoaștere unanim instituite și acceptate de către corpul profesional, ce are la bază neglijența sau neștiința, generând, astfel, îngrijiri deficitare ce pot avea grave consecințe asupra pacientului. Ușor de sesizat este și faptul că legea malpraxisului medical oferă, din punct de vedere juridic, posibilitatea părților de a ajunge la un acord și de a obține compensații materiale pentru cel prejudiciat, încercându-se, în acest fel, o

armonizare a legislației interne cu cea europeană, orientată mai degrabă către despăgubirea pacientului decât către pedepsirea medicului.

Secundum lege, încălcarea unei norme deontologice, fără ca pacientul să sufere un prejudiciu, poate atrage răspunderea disciplinară a medicului, însă în cazul în care conduita culpabilă a medicului are drept rezultat provocarea unei daune, survine răspunderea civilă delictuală pentru malpraxis, cunoscută în peisajul juridico-medical românesc și sub denumirea de „răspundere civilă medicală”.

În lumina noului Cod civil¹, răspunderea civilă este reglementată principial în Cartea a V-a „Despre obligații”, titlul al II-lea „Izvoarele obligațiilor”, fiindu-i consfințit Capitolul al IV-lea („Răspunderea civilă”), împărțit în șase secțiuni. În primul rând, este conturat cadrul general al răspunderii civile delictuale (art. 1349), fiind apoi legiferată răspunderea contractuală (art. 1350), considerată o consecință a neexecutării *lato sensu* a obligațiilor pe care părțile contractante și le-au asumat prin încheierea contractului. Din economia textelor art. 1349 NCC, se poate creiona o definiție a răspunderii civile delictuale, aceasta fiind privită ca obligația prevăzută de lege în sarcina unei persoane de a repara prejudiciul injust cauzat unei alte persoane, prin care s-a adus atingere drepturilor subiective și intereselor sale legitime, în afara unei legături contractuale.

Se constată, astfel, că în noua reglementare se menține distincția clară între răspunderea delictuală și cea contractuală, ambele având, însă, aceleași elemente constitutive, și anume prejudiciul, fapta ilicită păgubitoare, culpa făptuitorului și legătura de cauzalitate dintre faptă și prejudiciu. Bineînțeles, pentru a putea fi angajată răspunderea civilă delictuală (directă sau indirectă), cele patru condiții trebuie întrunite cumulativ.

Noul Cod civil supune răspunderea civilă delictuală unei reglementări mult mai amănunțite decât vechiul Cod civil. Totodată, legislația dezvoltatoare reglementează prin dispoziții speciale și câteva cazuri sau ipoteze de răspundere civilă având anumite particularități în raport cu dispozițiile în materie ale noului Cod civil, ca de exemplu: Legea nr 240/2004 privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte²; Titlul XV al Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății³, unde este reglementată răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorilor de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice.

Din examinarea dispozițiilor actelor normative care reglementează răspunderea civilă medicală, reiese faptul că în cadrul acestui tip de răspundere este necesar să se deosebească între răspunderea civilă a personalului medical pentru malpraxis și răspunderea civilă a furnizorilor de servicii medicale, materiale sanitare, aparatură, dispozitive medicale și medicamente.

¹ Publicat în M. Of. nr. 505/2011.

² Publicată în M. Of. nr. 313/2008.

³ Publicată în M. Of. nr. 372/2006.

În primul caz, răspunderea pentru malpraxisul medical se angajează în sarcina personalului medical, din care fac parte, potrivit legii, medicul, medicul dentist, farmacistul, asistentul medical și moașa care acordă servicii medicale. În anumite situații, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege, se poate vorbi și despre o răspundere solidară a acestor persoane cu aceea a unității sanitare furnizoare de servicii medicale, fiind incidente în aceste cazuri dispozițiile noului Codului civil privind răspunderea comitentului pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale prepusului.

Dacă malpraxisul intervine într-un act medical la care și-au adus contribuția două sau mai multe persoane, răspunderea se angajează în sarcina tuturor, proporțional cu gradul de vinovăție al fiecăruia. Așadar, conform art. 1370 NCC, desfășurarea unor acțiuni de către două sau mai multe persoane poate avea drept rezultat prejudicierea victimei, astfel că în această situație, participațiunea există sub forma coautoratului, fiecare dintre aceste persoane contribuind într-o anumită măsură la producerea rezultatului. De asemenea, sunt aplicabile și dispozițiile art. 1382 NCC (potrivit căruia pentru fiecare făptuitor poate fi stabilită contribuția efectivă la producerea daunei, pentru a putea fi apoi determinată întinderea reparației), dar și ale art. 1383.

În cel de-al doilea caz, răspunderea civilă a furnizorilor de servicii medicale, materiale sanitare, aparatură, dispozitive medicale și medicamente sunt reglementate trei ipoteze de răspundere a furnizorilor de servicii medicale: răspunderea pentru fapta proprie, răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta altuia (de exemplu: prepuși, asociați, subfurnizori de servicii medicale) și răspunderea pentru prejudiciile cauzate de defectele unor produse, echipamente și dispozitive medicale, substanțe medicamentoase și materiale sanitare.

În ceea ce privește răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta proprie, este statuat faptul că unitățile sanitare publice și private, în calitatea lor de furnizori de servicii medicale, răspund civil, potrivit dreptului comun, pentru pagubele produse în activitatea de prevenție, diagnostic sau tratament, atunci când acestea sunt consecința anumitor situații expres prevăzute de lege. De asemenea, unitățile sanitare publice și private răspund pentru fapta proprie și atunci când aduc prejudicii pacienților prin nerespectarea reglementărilor interne ale unității respective. Dispozițiile cuprinse în art. 1357 NCC consacră faptul că răspunderea civilă pentru fapta proprie poate reveni atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice (în cazul cărora răspunderea va fi angajată pe seama organelor de conducere ale acestora). Au fost transpuse, așadar, într-o nouă formulare dispozițiile art. 998 și 999 din vechiul Cod civil, fiind sintetizate principalele aspecte care caracterizează instituția răspunderii delictuale. Astfel, de esența răspunderii civile delictuale ține cauzarea unui prejudiciu prin încălcarea drepturilor subiective sau ale intereselor legitime ale unei persoane (în acest caz sunt aplicabile prevederile art. 1359 NCC privind repararea prejudiciului constând în vătămarea unui interes), condiții obiective fără de care nu se poate stabili obligația de reparare în sarcina

persoanei responsabile. Latură subiectivă a răspunderii delictuale, vinovăția delimitează conduita care poate fi imputabilă autorului faptei prejudiciabile, în vederea aplicării unei sancțiuni, prin angajarea obligației de despăgubire a victimei. Sub acest aspect, având în vedere și art. 1358 NCC, pot fi precizate criteriile particulare (subiectiv, obiectiv și intermediar) de apreciere a vinovăției, fiind indicate anumite repere în raport de care poate fi evaluată *in concreto* vinovăția făptuitorului. Există și un criteriu special de apreciere a vinovăției făptașului, și anume calitatea celui care a cauzat prejudiciul de „*profesionist în exploatarea unei întreprinderi*”, acesta fiind unul dintre elementele inovatoare ale noului Cod civil.

Răspunderea pentru prejudiciile cauzate pacienților prin fapta altuia conține răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta prepușilor furnizorului de servicii sanitare, așa cum este prevăzut în art. 1373 NCC și răspunderea pentru prejudiciile cauzate de persoane cărora furnizorul de servicii medicale le-a încredințat voluntar executarea obligațiilor sale față de pacienți, ca de exemplu: subcontractanții sau asociații la anumite activități medicale (art. 1519 NCC coroborat cu prevederea art. 647 din Legea nr. 95/2006). Referitor la răspunderea unităților sanitare publice sau private pentru prejudiciile cauzate prin fapta altuia, trebuie menționat că acestora le sunt aplicabile *mutatis mutandis* normele dreptului comun al răspunderii civile.

În legătură cu răspunderea pentru defectele echipamentelor și dispozitivelor medicale, substanțelor medicamentoase și materialelor sanitare, este prevăzut faptul că unitățile sanitare publice și private, furnizoare de servicii medicale, și producătorii de echipamente și dispozitive medicale, substanțe medicamentoase și materiale sanitare răspund potrivit legii civile pentru prejudiciile aduse pacienților în activitatea de prevenție, diagnostic și tratament, de viciile ascunse sau defectele acestora. Textul legal face deci trimitere la reglementările din legea civilă care sunt aplicabile într-o astfel de situație (cu titlu de exemplu, merită a fi menționate dispozițiile art. 1707-1708 NCC referitoare la garanția contra viciilor bunului vândut și pentru buna lui funcționare).

Pe de altă parte, există două situații în care personalul medical nu este considerat răspunzător pentru prejudiciile cauzate în exercitarea profesiei, acestea fiind expres prevăzute în Legea nr 95/2006: când personalul medical acționează cu bună-credință în situații de urgență și când prejudiciile produse survin din cauza condițiilor de lucru, dotării insuficiente cu echipament de diagnostic și tratament, infecțiilor nosocomiale, efectelor adverse, complicațiilor și riscurilor în general acceptate ale metodelor de investigație și tratament, viciilor ascunse ale materialelor sanitare, substanțelor medicale și sanitare utilizate.

Efect al angajării răspunderii delictuale, repararea prejudiciului reprezintă restabilirea echilibrului social distrus prin comiterea unei fapte ilicite, aceasta fiind reglementată în Secțiunea a 6-a din capitolul dedicat răspunderii civile. Din analiza dispozițiilor art. 1381 NCC rezultă că între răspunderea delictuală și repararea

prejudiciului există o strânsă legătură: răspunderea civilă poate fi realizată doar prin repararea integrală (în natură sau prin echivalent), iar dreptul victimei la repararea prejudiciului depinde de întrunirea condițiilor răspunderii civile delictuale, care reprezintă temeiul său legal (în cazul în care prejudiciul este unul nepatrimonial, vor fi aplicate prevederile art. 1391 NCC).

Se poate constata, aşadar, că răspunderea civilă medicală este, în principiu, o răspundere subiectivă, întemeiată pe vinovăția (culpa) persoanei răspunzătoare, astfel că pentru a obține angajarea acestei răspunderi, pacientul cărui i-a fost cauzat un prejudiciu injust trebuie să facă dovada culpei personalului medical sau, după caz, a furnizorului de servicii medicale. Spre exemplu, în cazul în care victimei i-a fost afectată integritatea corporală sau sănătatea, aceasta trebuie să facă dovada existenței unui prejudiciu cert, actual sau viitor, care i-a fost cauzat în mod direct. Astfel, o categorie distinctă de prejudicii reglementate de noul Cod civil sunt prejudiciile corporale, abordate pe larg în cuprinsul art. 1387. Aşa cum reiese din analiza dispozițiilor legale aplicabile, personalul medical răspunde civil pentru prejudiciile cauzate din eroare, fiind incluse aici și neglijența, imprudența sau cunoștințele medicale insuficiente în exercitarea profesiei.

Se observă, astfel, că, cel puțin în mod teoretic, este bine conturat cadrul legislativ pentru constatarea și eventuala pedepsire a cazurilor de malpraxis, existând în continuare preocupări pentru armonizarea legislației și pentru simplificarea procedurilor pe care un pacient trebuie să le urmeze în reclamarea unui caz de malpraxis. Totuși, în memoria conștiinței colective rămâne întipărită ideea unei treceri dificile de la teorie la practică, singura modalitate prin care legislația în vigoare să poată ajunge pe deplin înțeleasă, acceptată și aplicată fiind rezolvarea favorabilă a unui număr cât mai mare de cazuri de malpraxis apărute pe teritoriul țării noastre.